

Dr Wojciech Giermaziak
Warszawa – GBL

Mgr Barbara Chlewicka
Częstochowa – O/GBL

BIBLIOTEKI MEDYCZNE W CZĘSTOCHOWIE JAKO MATERIALIZACJA I KONTYNUACJA IDEI WŁADYSŁAWA BIEGAŃSKIEGO USTAWICZNEGO KSZTAŁCENIA LEKARZY

Abstract

The article describes Władysław Bieganski's concept of constant medical doctors education derived from their profession's essence. It presents Władysław Bieganski's figure as a prominent medical doctor and social-worker from Częstochowa. He is also described as a founder of the first medical library in the city. The work also refers to a historical background and current activities of Main Medical Library's local branch as an institution which implements a message of her two precursors: Władysław Bieganski MD and Professor Stanisław Konopka.

Streszczenie

Artykuł omawia ideę Władysława Biegańskiego permanentnego kształcenia lekarzy jako immanentnej cechy ich zawodu. Przedstawia postać Doktora Biegańskiego w aspekcie Jego działalności lekarskiej i społecznikowskiej na rzecz miejscowego środowiska medycznego.

Prezentuje rys historyczny i aktualną działalność biblioteki lekarskiej jako instytucji realizującej przesłanie jej dwóch prekursorów – dr. Władysława Biegańskiego i prof. Stanisława Konopki.

Spółeczny i środowiskowy wymiar działalności doktora Władysława Biegańskiego

Rok 2017 ogłoszony uchwałą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Rokiem Władysława Biegańskiego jest doskonałą okazją do przypomnienia postaci wybitnego częstochowianina, który z podjasnogórskim grodem związał swoje prywatne i zawodowe życie w latach: 1883-1917.

Lekarz, dyrektor i reformator nieistniejącego już Szpitala imienia Najświętszej Maryi Panny, uznany i ceniony lekarz środowiskowy, dziś określilibyśmy – lekarz rodzinny, praktykujący zarówno prywatnie, jak i w przemysłowych przychodniach przyzakładowych, utrwalił się w pamięci środowiska lekarskiego i mieszkańców Częstochowy także jako wielki społecznik, organizator i inicjator wielu ważnych i potrzebnych dla lokalnej społeczności przedsięwzięć i projektów.

Aktywności zawodowej i społecznej dr. Biegańskiego przyświecały uniwersalne idee zarówno te, które wyniósł z rodzinnego domu, jak i te będące owocem wykształcenia szkolnego i uniwersyteckiego, a także te, które stanowiły wynik studiów i przeżyć w trakcie pełnienia posługi lekarskiej.

Jedną z nich była idea ustawicznego kształcenia, której przypisywał szczególną rolę w procesie doskonalenia umiejętności zawodowych. Była ona zarazem istotnym wyzwaniem, jakie stawiał przed własnym środowiskiem zawodowym. Doceniając rolę nieustannej nauki, zdobywania wiedzy medycznej nie tylko w oparciu o indywidualne doświadczenie, ale również w trakcie studiowania najnowszych doniesień naukowych publikowanych w wydawnictwach książkowych i fachowych czasopismach lekarskich, ideę tę propagował osobistym przykładem. Jej realizacji wymagał także od swoich kolegów „po fachu” oraz studentów, dla których był mistrzem i autorytetem.

Sam bibliofil i koneser książki (nie tylko medycznej) przez całe swoje życie, poczynawszy od czasów edukacji uniwersyteckiej gromadził wydawnictwa z zakresu medycyny, filozofii, historii powszechnej, a także literatury pięknej. Był to Jego podstawowy warsztat pracy naukowej, systematycznie uzupełniany o pozycje książkowe i całe roczniki czasopism polskich, rosyjskich, niemieckich.

Wydawnictwa z biblioteki dr. Biegańskiego to zarówno osobiste zakupy, zamawiane w różnych ówczesnych oficynach wydawniczych, jak i pozycje wyszukane w antykwariatach oraz dary od osób prywatnych i instytucji. Ocalałą z wojennej pożogi część tego księgozbioru wraz z pamiątkami i meblami z gabinetu Doktora przekazała Główna Biblioteka Lekarskiej w Warszawie Mieczysława Biegańskiego w latach: 1949 i 1954. Ekspozycja tego daru stanowi dziś prawdziwie wyjątkową i cenną perelkę w Dziale Zbiorów Specjalnych Główniej Biblioteki Lekarskiej w warszawskim Ujazdowie.

Szczegółowy opis przekazanego księgozbioru zawiera publikacja umieszczona w Zeszytach Specjalnym Biuletynu GBL Nr 356 z 1997 roku, autorstwa ówczesnego Dyrektora GBL – śp. dr. Janusza Kapuścika. Wydawnictwo to ukazało się w roku obchodów jubileuszowych – 140-lecia urodzin i 80-lecia śmierci Władysława Biegańskiego. Było ono pokłosiem sesji naukowej zorganizowanej przez GBL w Warszawie oraz sympozjum naukowego, jakie miało miejsce w Częstochowie pod auspicjami Towarzystwa Lekarskiego Częstochowskiego.

Idea permanentnego kształcenia, czyli: „Co i jak lekarz czytać powinien?”¹

Zagadnieniu czytania literatury medycznej i za jej pośrednictwem studiowania aktualnych doniesień naukowych oraz roli tej aktywności w procesie samokształcenia lekarza dr Biegański poświęcił odczyt wygłoszony na posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego Częstochowskiego w dniu 3 października 1908 roku. Zatytułowany „Co i jak lekarz czytać powinien?” w formie publikacji ukazał się w T. X Czasopisma Lekarskiego z tegoż roku. We wspomnianym odczycie, zwracając uwagę na zmienność i ciągłą aktualizację wiedzy medycznej, pisał: „lekarz z potrzeby samej musi więcej czytać, aniżeli każdy inny zawodowiec”². Kontynuując tę samą myśl, podkreślał, iż „potrzeba czytania tkwi już we właściwościach naszej nauki i w warunkach naszego zawodu”³.

Tom X. Październik 1908. 10.

Czasopismo Lekarskie

Co i jak lekarz czytać powinien?

(Odczyt wypowiedziany na posiedzeniu Częstochowskiego Fow. lekarskiego w dniu 3 Października b. r.).

Podał **Dr. Władysław Biegański.**

Powszechnie wiadomo, że czytanie stanowi poważną bardzo dźwignię w rozwoju umysłowym każdego osobnika. Wprawdzie z trzech źródeł wiedzy: osobistego doświadczenia, słuchania wykładów i czytania, to ostatnie ma może najmniejszą bezwzględną wartość, gdyż niema ani siły przekonywującej bezpośredniego wrażenia, ani oroku żywego słowa, ale niewątpliwie czytanie ma wyższość nad innymi źródłami wiedzy w tem, że jest najdostępniejsze. Żeby korzystać z własnego doświadczenia w zakresie jakiegokolwiek nauki, trzeba mieć do rozporządzenia: zasobne pracownie, kliniki, oddziały szpitalne; żeby słuchać odpowiednich wykładów, trzeba mieszkać w wielkich miastach, w ogniskach wiedzy, gdzie zbiera się świat naukowy; tymczasem czytanie jest dostępne dla wszystkich, dla samotnika i więźnia nawet. I tem się zapewne tłumaczy wielka rola, jaka przypada w udziale słowu pisanemu i drukowanemu w historii umysłowego rozwoju ludzkości.

Rzecz godna uwagi, że czytanie odgrywa niejednakową rolę w rozmaitych gałęziach wiedzy ludzkiej. Im nauka jest doskonalsza, ściślejsza, im więcej posiada ścisłych uogólnień i praw, tem mniej odczuwa się potrzebę czytania. Przeciwnie, im nauka jest mniej rozwinięta, mniej usystematyzowana, a zawierająca wiele luźnych faktów, tem potrzeba książki staje się nieodzowniejszą. Mówię tu głównie o wiedzy, o nauce stosowanej, gdyż ta jest głównym przedmiotem mojego odczytu. Otóż inżynier, mechanik, który stosują wyniki teoretycznej mechaniki lub fizyki do zagadnień i potrzeb życia praktycznego, posługują się w swym zawodzie bez porównania mniejszą ilością książek i literatury aniżeli np. lekarz lub rolnik, którzy stosują wyniki nauk biologicznych. Inżynier lub mechanik mają do czynienia z pewnym zapasem wzorów matematycznych, wyrażających prawa ściśle, w miarę więc potrzeby swoje spostrzeżenia podporządkowują owym wzorom i wprowadzają ztąd wskazówki dla swego postępowania. Ow zapas

¹ Władysław Biegański: Co i jak lekarz czytać powinien? Czasopismo Lekarskie Październik 1908 T. X s. 369-379

² Tamże, s. 370

³ Tamże, s. 371

W wystąpieniu swoim zawarł też wiele cennych wskazówek co do kryteriów doboru literatury, selekcji informacji w niej zawartych oraz interpretacji prezentowanych faktów i analiz. Polecał również autorów i tytuły najważniejszych, Jego zdaniem, opracowań i wydawnictw, tj. takich, które winny stanowić podstawowy kanon lektur lekarza, będąc zarazem podbudową teoretyczną jego praktyki, z uwzględnieniem specjalizacji, jakie wyodrębniała ówczesna medycyna. Postulował systematyczność w czytaniu wydawnictw lekarskich zarówno w całości, jak i we fragmentach, czasem nawet w nawiązaniu do konkretnego przypadku klinicznego. Zwracał jednocześnie uwagę na konieczność krytycznego podejścia do studiowanej literatury, a więc takiego, który pozwala na wyłowienie informacji ważnych i wartościowych i odrzucenie tych mniej istotnych, a czasem wręcz bezużytecznych. Podkreślając potrzebę budowania przez lekarza-praktyka osobistego, fachowego, podręcznego księgozbioru, pisał: „Nie należy więc szczędzić grosza na książki, gdyż wszelkie wydatki w tym względzie sownie się opłacają, dają lichwiarski nieraz procent”⁷⁴. W końcowej części swojego odczytu dr Biegański wyraził również przekonanie o potrzebie funkcjonowania bibliotek publicznych i środowiskowych z literaturą medyczną. Zaliczał do nich biblioteki działające przy towarzystwach lekarskich. Zalecał gromadzenie w nich dzieł bardziej ogólnych, monografii, atlasów, całych roczników czasopism i periodyków, które choćby ze względów finansowych mogłyby być niedostępne dla pojedynczego lekarza.

Dr Władysław Biegański – założyciel pierwszej biblioteki lekarskiej w Częstochowie

Wspominając aktywność Władysława Biegańskiego w aspekcie podjętych przez Niego działań na rzecz środowiska lekarskiego Częstochowy, nie sposób pominąć Jego inicjatywy utworzenia fachowej biblioteki medycznej, w zasadzie równoległe z powołaniem do życia Towarzystwa Lekarskiego, a więc w 1901 roku. Jej zasadniczy trzon stanowiły dary od Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego oraz wydawnictwa przekazane z prywatnej biblioteki dr. Biegańskiego. Księgozbiór obejmował 266 wydawnictw zwartych i 118 roczników czasopism. Większość stanowiły wydawnictwa rosyjskie, ale były także książki i periodyki wydane w języku niemieckim i oczywiście polskim. W bibliotece funkcjonowała czynna codziennie czytelnia. Z każdym kolejnym rokiem księgozbiór się powiększał, by w roku 10-tego jubileuszu Towarzystwa Lekarskiego osiągnąć liczbę 1000 pozycji wydawniczych. W roku wybuchu II wojny światowej biblioteka liczyła już ponad 1500 tomów.

Funkcję bibliotekarzy pełnili wybierani na każdy kolejny rok sprawozdawczy lekarze – członkowie Towarzystwa Lekarskiego. Okres powojenny, tj. lata 50., 60. i 70. ubiegłego stulecia, aczkolwiek obfitujący w wiele ważnych wydarzeń oraz obchodzo-

⁴ Tamże, s. 376

nych uroczyscie jubileuszy i związanych z nimi sesji naukowych organizowanych przez Towarzystwo Lekarskie, nie był okresem sprzyjającym rozwojowi biblioteki medycznej, choćby ze względu na trudne warunki lokalowe, a także z uwagi na szczupłość funduszy przeznaczanych na zakup nowych wydawnictw. Władze Towarzystwa czyniły jednakże starania o przyznanie dotacji na wydawnictwa naukowe. I tak na przykład w 1964 roku udało się pozyskać od władz samorządowych miasta kwotę 2 tysięcy złotych na doposażenie biblioteki w nowości wydawnicze. Nadszedł jednak moment, w którym zasoby tej placówki, jak i forma jej funkcjonowania stały się dla środowiska medycznego Częstochowy niewystarczające. Nie zaspokajały już stale rosnących potrzeb lekarzy w poszerzaniu bazy naukowej i dostępu do najnowszych opracowań z różnych dziedzin medycyny. Miejscowe środowisko lekarskie, stopniowo dojrzewając do wskrzeszenia, a właściwie kontynuowania idei dr. Biegańskiego utworzenia powszechnie dostępnej, zabezpieczonej w stałe źródło finansowania i prowadzonej przez fachowy personel biblioteczarski placówki, wystąpiło za pośrednictwem władz Towarzystwa Lekarskiego do dyrekcji Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie oraz do samorządu miasta z wnioskiem o utworzenie w Częstochowie terenowego oddziału GBL. Kilkuletnie starania zaowocowały w roku 1982 pozytywną decyzją Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej w tej sprawie. Częstochowski Oddział GBL rozpoczął swoją działalność rok później, a jego oficjalnemu, uroczystemu otwarciu w październiku 1984 roku towarzyszyła sesja naukowa z udziałem znamienitych gości reprezentujących instytucję założycielską, czyli GBL w Warszawie oraz przedstawicieli ogólnopolskiego środowiska medycznego i miejscowych władz samorządowych.

Historia działalności częstochowskiego Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej

Pierwszą siedzibą Oddziału GBL w Częstochowie był lokal zajmowany przez Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie, usytuowany w zabytkowym domu, w którym przed laty żył i pracował dr Władysław Biegański. Po kilkumiesięcznym remoncie i adaptacji pomieszczeń dla potrzeb biblioteki, w marcu 1983 roku rozpoczął działalność, dysponując wypożyczalnią, czytelnią i dwoma magazynami. Zgromadzony księgozbiór obejmował 1155 woluminów wydawnictw zwartych i 763 tomy roczników czasopism, a złożyły się na niego zbiory z biblioteki Towarzystwa Lekarskiego oraz około 500 woluminów wydawnictw przekazanych przez GBL w Warszawie. Przez następne lata swojego funkcjonowania Oddział, mając do dyspozycji stałą dotację budżetową instytucji założycielskiej, powiększał swoje zbiory. Sukcesywnie poszerzał także swoją ofertę w zakresie udostępniania najnowszych wydawnictw medycznych w oparciu o budowane katalogi: autorski i przedmiotowy, a od kilku już lat proponując także nowoczesne formy docierania do naukowych źródeł wiedzy, w tym tych dostępnych za pośrednictwem warszawskiej centrali wyszukiwarek multimedialnych, zagranicznych

baz elektronicznych, z możliwością czytania i drukowania pełnych tekstów artykułów obcojęzycznych. Dziś księgozbiór Oddziału liczy prawie 8 tysięcy książek i ponad 1800 roczników czasopism. W stałej rocznej prenumeracie posiada od 35 do 40 tytułów czasopism przeznaczonych dla lekarzy różnych specjalności, pielęgniarek, rehabilitantów, ratowników medycznych i pracowników socjalnych. Zarejestrowanych jest blisko 3 tysiące czytelników, z czego 1/5 to tzw. czytelnicy czynni, a więc tacy, którzy przynajmniej raz w roku korzystają z usług biblioteki i wypożyczają przynajmniej jedną pozycję. Pracownicy biblioteki służą pomocą wszystkim osobom, w tym także spoza środowiska medycznego, poszukującym publikacji z zakresu szeroko pojętej wiedzy medycznej i nauk pokrewnych w dotarciu do materiałów źródłowych, w opracowaniu bibliografii konkretnego zagadnienia, sporządzaniu zestawień tematycznych. Pośredniczą w ramach wypożyczeni międzybibliotecznych w sprowadzaniu wydawnictw niedostępnych w Oddziale a będących np. w zbiorach warszawskiej centrali. Z zasobów biblioteki oraz jej oferty bibliograficzno-informacyjnej często korzystają pracownicy naukowcy częstochowskich uczelni – Akademii im. Jana Długosza, Politechniki Częstochowskiej, Akademii Polonijnej, Wyższej Szkoły Zarządzania oraz studenci i uczniowie miejscowych szkół. Główna Biblioteka Lekarska reprezentowana przez kolejnych dyrektorów i pracowników poszczególnych działów, a także jej częstochowski Oddział, którego wieloletnim kierownikiem była Pani mgr Elżbieta Jastrzębska, wielokrotnie uczestniczyli w wielu ważnych imprezach naukowych i kulturalnych miasta, takich jak: jubileuszowe obchody rocznic związanych z postacią dr. Władysława Biegańskiego, Kongresy Polonii Medycznej oraz wystawy i sesje naukowe o tematyce medycznej.

Jakkolwiek działalność biblioteki na przestrzeni jej ponad już 30-letniej historii przebiegała dość harmonijnie, to nie sposób nie odnotować w niej pewnych zawirowań. Nie okazały się one jednak na tyle istotne, by zaważyć na losach instytucji, która w krótkim czasie zdążyła ugruntować swoją pozycję jako placówki realizującej istotne potrzeby miejscowego środowiska medycznego.

Jednym z takich zawirowań był moment, kiedy to w 1991 roku Oddział, razem zresztą z Towarzystwem Lekarskim, został zmuszony do opuszczenia zajmowanego pierwotnie lokalu i poszukania nowej siedziby. Dzięki zaangażowaniu częstochowskich lekarzy, determinacji i wysiłkom prowadzącej bibliotekę – wspomnianej już P. Elżbiecie Jastrzębskiej – udało się zażegnać groźbę likwidacji placówki i przenieść ją do nowo powstałego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego, z którego gościny korzysta do dnia dzisiejszego, aczkolwiek po powtórnej przeprowadzce do budynku przy ul. PCK. Pewne przejściowe trudności w działalności biblioteki wystąpiły także w związku z ograniczeniami budżetowymi, jakie miały miejsce tuż po roku dwutyśiecznym. Zawężyły one znacząco dostęp czytelników do najbardziej aktualnej wiedzy medycznej zawartej w prenumerowanych i przesyłanych do Oddziału kilkunastu tytułach zagranicznych czasopism medycznych. Remedium na to utrudnienie stało się

uruchomienie bezpośredniego połączenia internetowego z centralą w Warszawie i uzyskanie za jej pośrednictwem dostępu on-line do baz czasopiśmienniczych i bibliograficznych z możliwością drukowania pełnego tekstu wybranych artykułów. Oferta w tym zakresie jest stale uaktualniana i poszerzana, podobnie jak systematycznie aktualizowana jest i przesyłana do Oddziału na płytach CD Polska Bibliografia Lekarska.

Pierwszym kierownikiem, a jednocześnie de facto organizatorką częstochowskiego Oddziału GBL była Pani mgr Elżbieta Jastrzębska, która z końcem listopada 2016 roku odeszła na emeryturę po 33 latach pracy. Jej zasługi dla obecnego kształtu tej placówki, cieszącej się uznaniem i bardzo dobrą opinią wśród odbiorców usług, jakie oferuje, są nie do przecenienia. Określana niejednokrotnie przez osoby, które ją poznały w kontaktach zawodowych jednym, ale jakże znaczącym słowem „firma”, co jednoznacznie kojarzy się z fachowością, merytorycznością i odpowiedzialnością, przez cały okres pracy w Oddziale sumiennie realizowała etos pracy bibliotekarskiej jako służby publicznej. Rozpoczynając pracę w GBL, po wygranym konkursie na stanowisko kierownika, miała za sobą 5-letnie studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim, studia podyplomowe na kierunku Bibliotekarstwo i Informacja Naukowa na Uniwersytecie Jagiellońskim, zdany egzamin państwowy przyznający Jej tytuł kustosa dyplomowanego bibliotekarstwa oraz kilkunastoletnie doświadczenie zawodowe zdobyte w pracy w Bibliotece Głównej Politechniki Częstochowskiej pod kierunkiem cieszącego się niepodważalnym autorytetem w dziedzinie bibliotekoznawstwa profesora Zbigniewa Żmigrodzkiego. Dbając zawsze o zapewnienie wysokiego poziomu usług w Oddziale, czyniła starania o systematyczne – w miarę dostępnych środków wzbogacanie zasobów biblioteki w najnowsze i najbardziej wartościowe pozycje oferowane na medycznym rynku wydawniczym. Jednocześnie aktywnie współpracowała z miejscowym środowiskiem lekarskim reprezentowanym przez częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Lekarskiego oraz Okręgową Izbę Lekarską, włączając się w realizację różnorodnych projektów naukowych i kulturalnych, inicjowanych i organizowanych przez te instytucje. Jest współautorką monograficznego artykułu poświęconego 30-letniej historii Oddziału GBL w Częstochowie, który opublikowano na łamach Forum Bibliotek Medycznych Nr 1 R. 7 z 2014 roku. Za wieloletnią pracę w Głównej Bibliotece Lekarskiej oraz w uznaniu zasług dla bibliotekarstwa medycznego wielokrotnie była honorowana dyplomami i odznaczeniami branżowymi i państwowymi. W roku 2014, z okazji obchodów 70-lecia Głównej Biblioteki Lekarskiej otrzymała okolicznościowy medal i dyplom, przyznane Jej przez Dyrektora GBL – Pana dr. Wojciecha Giermaziaka, Dyplom Uznania Marszałka Województwa Mazowieckiego oraz Dyplom uznania Ministra Zdrowia.

Zaprezentowana pokrótce historia bibliotek medycznych w Częstochowie, zarówno jej pierwsza część omawiająca działalność biblioteki przy Towarzystwie Lekarskim Częstochowskim, jak i druga – odnosząca się do Oddziału Terenowego Głównej Biblioteki Lekarskiej, niech posłuży jako ilustracja tezy zawartej w tytule artykułu. Spro-

wadza się ta teza do stwierdzenia, iż idea dr. Biegańskiego, postulująca konieczność ustawicznego kształcenia lekarza w oparciu o fachową bibliotekę zapewniającą stały dostęp do najbardziej aktualnej wiedzy medycznej, znalazła swój materialny kształt i kontynuację wiele lat po śmierci jej autora w postaci częstochowskiego Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Władysław Biegański, jakkolwiek nie był jego twórcą i założycielem, to z pewnością pozostaje jego ideowym prekursorem. Na miano spadkobiercy idei dr. Biegańskiego zasługuje niewątpliwie prof. Stanisław Konopka, który w roku 1945 zainicjował proces tworzenia Głównej Biblioteki Lekarskiej jako ogólnopolskiej medycznej biblioteki naukowej. Jego dzieło kontynuowali kolejni dyrektorzy tej instytucji, którzy, odpowiadając na postulaty zgłaszane przez lokalne środowiska lekarskie, w następnych latach powoływali do życia terenowe oddziały GBL w różnych miastach Polski.

Tak więc, częstochowski Oddział Głównej Biblioteki Lekarskiej ma de facto dwóch patronów i prekursorów. Pierwszym w wymiarze lokalnym jest doktor Władysław Biegański, drugim, który zmaterializował ideę częstochowskiego lekarza i społecznika i tym samym spełnił jego zawodowe i naukowe marzenie jest prof. Stanisław Konopka.

Obaj rozumieli potrzebę a wręcz konieczność ustawicznego kształcenia lekarzy i obaj doceniali rolę lekarskiej biblioteki naukowej jako świątyni wiedzy medycznej. Pierwszy zapoczątkował realizację swojej idei w skali małego, wówczas prowincjonalnego miasta, drugi kontynuował tę ideę wiele lat później w skali całego kraju, powołując do życia instytucję, która do dziś służy szeroko pojętemu środowisku medycznemu, stale rozwijając i aktualizując swoją ofertę w zakresie usług bibliotekarskich i informacji naukowej.

Bibliografia

Biegański Władysław: Co i jak lekarz czytać powinien? Czasopismo Lekarskie Październik 1908 T. X s. 369-379.

Biuletyn GBL, 1997 R. XLIII nr 356.

Giermaziak Wojciech, Jastrzębska Elżbieta: 30 lat działalności Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Częstochowie na rzecz częstochowskiej służby zdrowia. Forum Bibliotek Medycznych 2014 R.7 nr 1(13) s.153-163

Jastrzębska Elżbieta: Otwarcie Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Częstochowie. Biuletyn GBL 1985 R. 31 nr 338 s. 87-88

Tobolewski Wojciech: Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie 1901-2001. Częstochowa: 2001